X. ÉVFOLYAM, 5. SZÁM. BUDAPEST, 1932. JANUÁR 10.

IFJU ÉVEK

Rimár Jenőné
adománya

Az Evangélikus Teológiai Akadémia
Könyvtára

1. SZÓTAGREJTVÉNY.

(5 pont)

Á, á, cse, de, e, fu, gál, hi, i, i, ka,
lis, lus, me, mus, nad, or, öcs,
pe, rág, re, rök, sas, só, tat, te, tő, us.

A fenti szótagokból az alábbi meghatározások szerint szavakat kell alkotni oly képpen, hogy az első betűk lefelé olvasva egy nagy költő, a harmadik betűk ugyancsak lefelé olvasva egy történelmi nagy nap nevét adják.

1. Gyógynövény
2. Egyenlő (idegen,)
3. Nép.
4. Ifjak tréfás megszólítása
5. Voltunk (latinul)
6. János vitéz kedvese
7. Madár.
8. Vallásos hangulat
9. Ruha.
10. Isten (latinul)
11. Fonószerszám
12. Valódi (idegen)

2. BETŰREJTVÉNYEK.

(Egyenként 1 pont)

1.
(Gergely János)

t = d
d d d d d d

2.
(Molnár Pál)

K L L L L t c/a os

3.
(Nyiri Diák)

Diák 1848 1914 1931

4.
(Nyiri Diák)

PER FOR"

5.
(Filló József)

t
3 + 4 = 7

6.
(Kabay János)

P TU/U Olasz léghajós
n = m n = m

IFJÚ ÉVEK

X. ÉVFOLYAM, 5. SZÁM. BUDAPEST, 1932. JANUÁR 10.

Legyen ez az év Gusztáv Adolf emlékezetéé!

Esztendők találkozásakor hajlandó a lélek elmerengeni az idők múlásán, mult, jelen és jövő összesímulásán. Hogyha a jelen mégoly érdekes és zajos, mégoly gondos és törődésekkel teli is, mégsem tudja az ember életét egészen a jelenben élni. Hiszen emberségének éppen egyik legjellemzőbb tulajdonsága, hogy amidőn egyrészt kegyelettel hajol a multra, másrészt reménységgel kutatja a jövendőt. Mint a családi életben az egymásután felnövő nemzedékek egymáshoz vannak fűzve a szeretet és a családi kegyelet láncaival, éppen így az emberiség nagy családjában is összeköti valami az elmult századokat az eljövendőkkel, valami szent érzés, amelyet akárhogyan nevezzünk, az isteni lélek lobbantott lángra bennünk.

Mint az anyaföld mélységében elrejtett kincsek nem egyszer régen letűnt világ életének erejét őrizték meg, s lesznek most mozgató és melengető erők forrásává: úgy válik az emberi lélek multja is a jelenben példává, bátorítássá, lelkesítéssé, kötelezéssé. Egy emberi közösség életének kimagasló hősi eseményei vagy alakjai úgy járnak előttünk, mint ragyogó csillagok az égen, amelyek kimondhatatlan messzeségből is csoda fényességgel csillognak felénk.

Mert, hogy a mult a jelennek tanítómestere, ezt legjobban éppen akkor érthetjük meg, ha arra gondolunk, hogy milyen nagyon szegények és szánandók lennénk emberi szép multunk csillagai nélkül! Akár egyházunk, akár nemzetünk letűnt századai peregnek le lelki szemeink előtt az emlékezés vászonán, mindenütt megtaláljuk a hősöket, az óriásokat. És hogyha megállhatunk emlékezőn egy-egy ilyen Isten-szerette lélek ránksugárzásában: úgy érezzük, mintha szárnyaink nőnének, s szárnyalhatnánk velük tiszta magasságok felé!

Most is a beköszöntött év századfordulós emlékezésre int! 1632-ből egy sugár fakadt, hogy rávesse fényét arra a szürke számra, melyet csak néhány napja látunk a naptárunkon: 1932-re. Háromszáz esztendő távolából egy név tűnik elénk, körülzsongva hősi események táborától, a vallásszabadságért hadrakelt, győzelmet nyert, és hősi halállal megkoszorúzott király: Gusztáv Adolf neve.

S midőn az Ifjú Évek 1932-ben először nyitja fel lapjait a magyar evangélikus ifjúság előtt, hódolattal hajtja meg lobogóját a nagy király emlékezetére. Hogy ő ki volt és mit tett, legtöbben tudjátok, Kedves Olvasók, s a maga idejében itt is híven számot adunk róla, most csak felírni szeretnék számotokra ez új esztendő homlokára valamit, hogy mindig előttetek legyen:

Legyen ez az esztendő Gusztáv Adolf emlékének szentelve. Minden napjában és minden órájában. Munkájában és pihenésében. Örömében és bánatában!

Legyen ennek az esztendőnek zászlajára írva az ő neve és az eszme, melyet szolgált híven mindhalálig, és leghatalmasabban halálával!

Legyen a bátor megállás, a hősi küzdelem, hitünkért és Istenünkért a vérig menő áldozatkészség ez esztendőben legszebb ékessége a ti szíveteknek!

És csendes órákon fonjatok mindannyian koszorút ifjú lelketek virágaiból, hadd ékesítse mártír homlokát a legdrágább kegyelet: az, mellyel az ifjúság áldozik a hősnek!

R. M. Gy.

A legendás Hatvani István története.

Szilveszter estéjének fátyolos csöndje borít el mindent. A közelgő éjfél fekete pernyét szitál a lelkünkre. Hol van a hajdani kacagó dőzs palotás kedve? Még a varázsló Hatvani professzor uram se tudna örömöt gyujtani a ma gondokba komorodó magyar arcokra. Mégis hozzá menekülünk: a magyar Fauszthoz, vele foglalkozunk, róla emlékezünk meg e misztikus órában. Borongó eszmélkedésünk vetélőjét, hogy felejtsük a jelent, az ő életének sokszínű fonalai közé dobjuk.

Míg 1886-ban Szana Tamás alig bírt egy fél oldalt összeírni életéről, ma az egyre mélyülő kutatás folytán Dr. Lósy—Schmidt Ede egy hatalmas kötetet adott ki életútjáról, irodalmi alkotásairól pedig még egy külön könyvben fog beszélni. Értékes munkája valóságos gyüjteménye a forrásműveknek.

A vitézségéről híres érhatvani Hatvani-család egyik sarja: Gergely sok életviszontagság után Rimaszombaton telepedett meg a nemes könyvkötői mesterséget űzve. A daliás kompaktor itt nőül veszi a városi jegyző leányát: Mester Juditot. Második gyermekük: István 1718. őszén született. Az egy leányát már elvesztő édes anya fogadalmilag papnak szánta fiát. A gyermek sokat betegeskedik, ragályos és kiütéses kór gyötri ismételve, többször baleset éri, egyszer majd a kútba fullad. Tehetsége a tanulásra sem nagy. Különösen emlékezőképessége ingadozó. De az Isten segítő kegyelme, a szülői szigor, a maga akaratereje csakhamar diadalmasan viszik előre a tanulói pályán. Pedig nagyon rögös volt ez akkoron. A földrajzot pl. térkép nélkül tanulhatták csak. Az elmaradó diákra várakozó büntetések borzalmait pedig el se hiszi talán a mai nemzedék. Volt eset, hogy a tanulónak a földön kellett végig feküdni, de lábával nem érinthette a padlót, fejét se tehette le, mert nyaka alá éles kést állítottak, két kezével meg a levegőben kellett malmoznia. Megborzong a lelkünk, ha csak elképzeljük e helyzetet. Szó ami szó, nem is volt megelégedve iskolájával a kis Hatvani, főként mikor egy utazása alkalmával azt tapasztalta, hogy a losonci nebulók sokkal többet tudnak.

A losonci gimnáziumban mint rhetor folytatta tanulmányait, hol a tudós Kármán András rektor van rá nagy hatással. Itt már a filozófiát és az algebrát is tanítják, de sajnos ő kevesett hallgathat belőle, mert szegénysége arra kényszeríti, hogy az elemisták tanítását vállalja már 16 éves korában. Egy kétes peregrinus diák tanácsára két év mulva 1736-ban Kecskemétre indul. A rengeteg útat gyalog teszi meg. Egy évig tanul és tanít itten, támogatják is a jólelkű lelkészek, de létét biztosítani még se tudják s így — mint később Arany János is tette — praeceptorságot vállal, még pedig Komáromban, hogy anyagi erőt gyüjtsön a jövendőre.

Kármán Andrástól ajánlólevelet kapva 1738-ban vágyait valóra váltandó Debrecenbe siet beiratkozni. Beírni beírják ugyan, de helyet nem adnak neki a túl nagy létszám miatt. Várakoznia kellene, míg üres hely akad. Semmitől sem irtózik úgy, mint a semmittevéstől. Ezért megint losonci diák lesz, belemélyed a történelembe és földrajzba, tanulja az etikát és természetrajzot. Majd Gyürky alispán fia mellé nevelőnek teszik meg s ekkor, hogy a megyei urakkal szemben szégyent ne valljon, a Corpus Juris rejtelmeibe igyekszik behatolni még pe-

dig oly sikerrel, hogy a közigazgatási pályára csalogatják Hont megye vezetői. De ő csak az Úr szolgája és tudomány hirdetője akar lenni.

Három évig nem mehet Debrecenbe, mert ott a pestis parancsol és pusztít rémítőn; csak egy év alatt 9000 életet vesz áldozatul. Sokoldalú tudásra téve szert, csak 23 éves korában 1741-ben lehet tényleges togátus deák Debrecenben. Az elkövetkező években különösen Szilágyi Sámuel fizikai gyakorlatait és a maiglan is a közmondásban élő Maróthy matematikai előadásait hallgatja szent lelkesedéssel.

Míg maga okul, másokat is oktat. Megteszik a latin ékesszólás nyilvános tanítójává, majd két évre rá a logikusok praeceptora és a teológusok praesese lett. Ez idétt nyer jutalmat egyik munkájával, melyben arra a kérdésre ad feleletet, hogy mi okozza azt az álmosságot, amely a hívőket a templomban elfogja. Gyűjtött pénzéből, melyhez a debreceni egyház, iskola, a losonci és a nagykőrösi hívek, Szabolcs és Nógrád megye, valamint Ráday Gedeonnal az élükön a világi urak is hozzájárultak, immár 500 rhénes forint állott rendelkezésére, mely összeg két évi külső egyetemekre elegendő volt. Késő őszön útra is kelt s a fűzsendítő május elejére meg is érkezett Bázelbe 1746-ban. Útinaplóját e szavakkal fejezte be: „Soli Deo Gloria!“

Az egyetemnek ekkor 38 hallgatója volt, Hatvanival együtt négy volt köztük magyar. Egy év mulva lelkésszé szentelték fel, majd kevéssel utána elnyerte a teológiai doktori süveget is. Közben már az orvostudományokkal is foglalkozott. Külön praeceptort választva Dr. Koenig személyében, fáradhatatlanul működve mellette 15 hónap alatt elsajátítja a belgyógyászatot. Az anatómiára is szorgalmasan eljár s oly szerencséje van, hogy egy férfi és női hulla boncolásában tényleg részt vehet; több alkalommal pedig a nézők sorából szemléli a tanár munkáját. Ma mosolygunk ezen, noha abban az időben ritka dolog volt, ha minden tizedik orvos jutott egyszer ily tanulmányi alkalomhoz. Hatvani egy félévi kórházi gyakorlatot lefolytatva, 1748. tavaszán megszerzi az orvosi diplomát is. Értekezésének jellemző a tárgya: „Az egyes betegségek felismertetése az arc kifejezéseiből.“ Elérte életútjának harmincadik mérföldkövét ekkor, de tudományszomját nem tudta még eloltani.

Még Utrecht és Leiden főiskoláira vonja vágya, pedig már egy éve itt van a debreceni meghívó levél a matematikai és fizikai, egyúttal filozófiai tanszékre. Még egy félévig matematikát hallgat Leidenben, részt vesz a kémiai gyakorlatokon és sokat dolgozik az egyetem csillagvizsgáló intézetében is.

Mint később a pozsonyi ev. teológia Kámoriját, úgy őt is több német és más külföldi egyetem hívta és szívesen látta volna katedráján. De ő is csak „a földretiport magyar protestáns egyházat“ kívánta gyámolítani. A kollégium számára több jelentős művet bevásárolva Bécsen át törekszik hazafelé, de a vámvizsgálat s a könyvek elkobzásának feloldása egy hónapig vendégül lakatja vele a császárvárost.

Az 1749. év elején a „mennyiségtan hasznosságáról“ szóló értekezésével foglalja el tanszékét. Tanítja emellett a gyakorlati fizikát, ő az első, aki hazánkban a kémiai gyakorlatokat meghonosítja, előadja a természetjogot s a csillagászatot, előadásokat tart az ontológiából, teológia naturalisból, az etikából, a historia universalisból. . . Csoda-e, ha ily rengeteg tudással bíró egyénre úgy kezdenek nézni, mint aki ter-

mészetfeletti erővel rendelkezik. Már ekkor magával hozott egy Electrica Machinát Bécsből, melyhez később gyüjtőt, Franklintáblát és elektrofort is szerzett. Maga is készített egyes dolgokat. Így még 1775-ben oda adta cölöpverő gépének a mintáját is. Szerette szertárát s bántotta az, hogy még jobban nem fejlesztheti, az eltört eszközöket anyagi okokból nem pótolhatja.

Sikeres kísérleteiről a diákfantázia a debreceni civiseknek színezve mesélt ugyancsak. Mikor pedig nagyításaik sikerét látták a hiszékeny hallgatóságnál — bizonynyal még inkább nyakló nélkül nagyították. Ez volt Hatvani későbbi varázsló hírének egyik forrásere. A másik meg az volt, hogy mint orvos, korát és kollégáit meghaladó tudással bírván, szinte csodatevő hírrenévre tesz szert, mi nem is csoda, hiszen messzi idegenből hozzájön tanácsért az anhalti hercegnő, ő gyógykezeli báró Vecsey Józsefet s még gróf Károlyinénak Bécsben lakó anyját is ő gyógykezeli. Felismeri a gyógyfürdők, így különösen a nagyváradi feredő hely jelentőségét.

Az iskola belső életében ellátja a főkönyvtárosi tisztet, így sokszor pacienseivel ott érintkezik a könyvek birodalmában, kiknek képzelődésében csakhamar egy-egy régi, hatalmas foliáns magiás könyvvé kezd változni.

Mindez azonban csak lappangva él, titokszerűen terjed a professzor életében — mert hiszen akik ezt hiszik, azok félnek is.

A tudós tanár azonban nemcsak elméjét ragyogtatja, de szíve melegét is érezteti, amikor a szegény diákok kórházát megalapítja, vagy amikor 1000 forintos alapítványával a tanulók önképzését akarja előmozdítani. Humánus lelkületéről ékes tanuságot tesz a költő Pálóczi Horváth Ádám, kit mint könnyelmű diákot nemcsak a derestől, de a consilium abeunditól is megmentett.

Megyéje nemcsak a gyógyszertárak felügyelőjévé választja meg, de beiktatja táblabíráinak díszes sorába is.

Az 1786. év elején vonult nyugalomba 37 évi tanárság után, s még ez év őszén örök pihenőre is tér.

Amint jobban és jobban porladt el munkában megfáradt teste, úgy nőtt, lombosodott, hozott virágot és vad termést egyaránt az alakja körül szőtt monda. Volt mag, mely ezeknek virágjából irodalmunk lángelméinek termő és teremtő műhelyébe hullt; volt mag, mely a vásári ponyvairodalom fattyúhajtásainak fogantatója lőn. Lósy—Schmidt részletesen ismerteti Hatvani alakjával foglalkozó versét Aranynak; a magyar Fausztról regélő füzetét Jókainak, „Tudós Professzor Hatvani“ című verses vígjátékát Makai Emilnek. Sajnálattal nélkülözzük azonban Tóth Béla e tárgyú tanulmányáról szóló megemlékezést; nem találjuk nyomát annak a Hatvaniról szóló versnek, melyet a Kis Nemzeti Múzeum „Tréfás Versek“ c. kötetében lehetett olvasni 40 év előtt. Nem történik említés a magyar irók nesztorának: Torkos Lászlónak, „Hatvani“ c. 12 énekes humoros eposzáról; nem hallunk Schöpflin Aladárnak: 1922-ben megjelent „Hatvani professzor feltámadása“ c. elbeszélő kötetéről, sem pedig arról a regényről, melyet Hatvaniról „A Sátán cimborája“ cím alatt (1930. nov. 1931. febr.) Csoór Gáspár írt a Pesti Hírlapba.

Mindezen művek arról tesznek bizonyságot, hogy Hatvani professzor legendás alakja mulhatatlanul benne él a magyar lélek képzelmi világában.

Dr. Oravecz Ödön.

JANUÁR *Valér Erik linoleummetszete.*

A SZÓRAKOZÁS

(Mutatvány Weitbrecht: Mária és Márta című művéből)

Pál apostol szerint: „Minden szabad nekem". Ez azt jelenti, hogy senkinek sincs joga megtiltani olyasmit, amit Isten maga határozottan meg nem tiltott. Ha tehát a kérdést egész általánosságban vetik fel: „Szabad-e vagy nem?" — akkor a felelet is csak az lehet: „Kétségtelenül szabad". Ámde az apostol így folytatja: „De nem minden hasznos nékem", azaz valamit általánosságban meg lehet engedni, de mégis jobb, ha nem teszem, mert nincs javamra, hanem káromra. Káromra lehet saját magamnak, bár nem tilos; hátráltathat benső életemben, zavarhatja és gátolhatja benső fejlődésemet, tisztátalan gondolatokat plántálhat belém, megnehezítheti kötelességem teljesítését. És bánthat másokat, ha szeretetlenül és kíméletlenül semmibe veszem aggodalmaikat, amelyeket irántam való szeretet táplál, vagy talán viselkedésemmel arra csábítottam őket, hogy lelkiismereti kétségeik ellenére velem tartsanak, tehát lelkiismeretük ellen cselekedjenek s így vétkezzenek.

Ebben van a szabatos és teljesen kimerítő felelet arra a kérdésre, vajjon a tánc a keresztyén életrend szempontjából megengedett élvezet-e? „Minden szabad nekem", itt is ez az egyik szempont. Senkinek sem áll jogában a táncot eleve bűnnek bélyegezni. Hány ifjú és leány hódol ennek az élvezetnek ártatlan örömmel és mindamellett megőrizték szívük tisztaságát! Lehet tehát ez az élvezet is ártatlan és veszélytelen.

De jól meg kell gondolni a dolog másik

oldalát is. „Nem minden szolgál javamra“ Bizonyos, hogy a tánc magában véve nem rossz, de nehéz megmondani, vajjon a táncolás módja nem ártalmas-e? Azzal még nincs megoldva a kérdés, ha valamely mulatságra azt mondod: „hiszen csak szabad“, vagy: „ezt csak nem tilthatja meg senki“. Az ifjúság nagyon is hajlandó magát megnyugtatni azzal, hogy ez vagy az „nem tilos“ és nagyon mellékesnek veszi a másik kérdést, hogy jó és ajánlatos-e valami számomra? Ha csak arról van szó: szabad-e valami, vagy nem, — sok minden szabad a világon. Szabad és ha akarod kerítés nélkül hagyhatod a kertedet, aranyodat, ezüstödet az utcára vagy a szabadba teheted; sok minden szabad és mégsem teszi az ember; egyszerűen azért nem, mert nem válik javunkra, nem célszerű, hanem káros. Ez legyen a szempont, amihez élvezeteink megválasztásakor alkalmazkodunk.

Mindjárt nem látszik minden jónak, ha arra gondolunk, mivel tartozunk mások iránt. Alkalmazzuk ezt a szóban forgó esetre. Nagy kedved volna táncolni és örülnél, ha táncolhatnál, de szüleidnek és egyik-másik rokonodnak aggodalmai vannak miatta. Mi a helyes viselkedés ilyen esetben? Talán az, hogy ezeket az aggodalmakat szeretetlenül félrevetve s „elavult“ és „korlátolt“ felfogásukon mosolyogva addig gyötröd szüleidet, amíg végre, ha nem is szívesen, nehéz szívvel engednek akaratodnak? És ha így elérted célodat, de megsértetted szüleid és rokonaid iránt a köteles kíméletet — vajjon a kikényszerített élvezet akkor is ártatlan és jelentéktelen-e? Nem lett volna-e szebb, hogy a szeretet és köteles kímélet nevében lemondj erről az élvezetről?

Akkor sem jó minden, ha azt mérlegeljük, mivel tartozunk önmagunk iránt és mivel lelki életünk épségének? Az emberek természete e tekintetben igen különböző. Az egyik részt vehet valamely élvezetben anélkül, hogy benső emberén kár esnék. A másikban ugyanaz az élvezet olyan gondolatokat és vágyakat ébreszt, amelyek károsakká válhatnak rá nézve. Az egyik a mulatság előtt és utána egyformán kész örömmel végzi hivatását és egyébb kötelességeit; a másikra már az élvezetre való gondolás, de még inkább a rá való visszaemlékezés oly szórakoztató erővel hat, hogy hivatása szenved miatta. A táncmulatságnál is az a kérdés, és ne térj ki előle, hanem felelj meg rá lelkiismeretesen: vajjon fölfelé vagy lefelé húz-e a keresett élvezet? Vajjon rágondolva lelked jobb érzései, vagy alacsony vágyai rezdülnek-e meg benned? Fokozódott-e általa munkakedved, vagy pedig szórakozottabbá és restebbé lettél? Hogyan hat mindez lelkivilágodra? Nem ébrednek-e fel benned éppen olyan gondolatok, hogy bárcsak ne ébredtek volna fel?

E kérdésekre sokszor nem tudunk mindjárt felelni, de idővel bizonyára tisztába jöhetünk velük. Ha akkor is nyugodtan és jó lelkiismerettel felelhetsz, akkor ám élvezd amit szüleid, rokonaid beleegyezésével jó lélekkel élvezhetsz. De ha nincs így, akkor ez biztos jele annak, hogy az az élvezet már nem ártatlan számodra, hanem veszély rejlik benne s épp ezért kerülnöd kell, ha a lemondás oly fájdalmas volna is, mint akár jobb kezed levágása vagy jobb szemed elvesztése. Fry Erzsébet leánykori naplójában ezt olvassuk: „Nem tartom vételnek a táncot, de tagadhatatlan, hogy mindig a hiúság, a tetszelgés és szórakozottság érzetét kelti fel bennem“. Ily esetben világos és egyenes a kötelesség

útja. A megengedett mulatságoknak is van „bőjtjük“, amely néha nagyon is szükséges. Keresd ilyenkor az imádságban rejlő próbakövet. Ha földi gondolataiddal az Úr elé járulsz, megérzed, megállhatsz-e velük Ő előtte!

Ha a mulatság előtt, amelyre készülünk, Istent kérjük, hogy legyen vezetőnk és oltalmazónk, utána pedig jó lelkiismerettel tudunk hálát adni az élvezett örömökért, akkor a szív tiszta maradt; de ha az Istenre gondolás sem a mulatság előtt, sem utána sehogy sem bír beleilleszkedni gondolataink rendjébe, akkor ez biztos jele annak, hogy a szív takargat valamit...

Mindennap — az Élet Könyvéből.

Boldogság.

1932. január 10. Máté 5. 2. Az Ige. A világ számára a legnagyobb boldogságot az jelenti, hogy Jézus megnyitotta száját és tanított. Jézus mindig a boldogságra tanított igéjével és életpéldájával. Én is boldog akarok lenni. Meg kell ismernem Jézust!

Január 11. Máté 5. 3. Lelki szegénység. A boldogság lélekben kezdődik s lélekben végződik. Az a lelki szegény, aki szeretne meggazdagodni lélekben. Boldog az, aki belátja, hogy szegény és üres a lelke Krisztus nélkül.

Január 12. Máté 5. 4. Siratás. A szenvedés és bánat tengerének igazgyöngye a könny. Nem az a boldog, aki nevet, hanem aki sír bűne s keresztje alatt. Jézus a siratókat keresi. Én is megsiratom bűneimet.

Január 13. Máté 5. 5. Szelídség. Az emberek azt mondják: Bátraké a világ! Jézus azt mondja: Ez a föld a szelídek öröksége! Fogadd szelídséggel Isten igéjét, fogadd szelídséggel a bántást, a csapást, a sikertelenséget, mert Jézust fogadod be.

Január 14. Máté 5. 6. Igazság. Nem szabad megszoknunk az igazságtalanságot. Égessen, mint a szomjúság tüze, marjon, mint a koplalás láza egy szent életösztön: az igazságkeresés. Majd meglátjuk, hogy az igazság a Krisztus!

Január 15. Máté 5. 7. Irgalmasság. Az a boldog, aki másokat boldogít. Az irgalmasság a legjobb üzlet a világon. Olyan tőke, amely maga-magát fizeti vissza. Ismerd el, hogy irgalomra szorulsz s akkor te is irgalmas fogsz lenni.

Január 16. Máté 5. 8. Tiszta szív. Ha az óra szerkezete piszkos, sok vele a kellemetlenség. A világ legkényesebb szerkezete a szív. A rossz óra helyett vehetsz másikat, vagy kijavíttathatod, az elromlott, piszkos szív helyett újat és tisztát ád Jézus s szíveden keresztül meglátháthatod az Istent.

Január 17. Máté 5. 9. Békességkeresés. Izgága és békétlen az ember. Mindig ott keresi a békességet, ahol békétlenséget s új ellenséget talál. Isten a békesség atyja. Gyermekei között csak Ő tehet békességet. Igaz gyermekei akkor vagyunk, ha hozzá fordulunk minden békétlenségünkben.

Január 18. Máté 5. 10. Vértanusors. Az igazságot nemcsak óhajtoznunk kell, hanem ki is kell tartani mellette mindhalálig. Sokan panaszkodnak háborgatott életük miatt. Akiket a Krisztusért háborgatnak, azok nem panaszkodnak, nem átkozódnak, hanem szenvednek türelemmel Ő érette.

Január 19. Máté 5. 11. Hitvallók sorsa. Sokat rágalmazzák a hívő embert. A sorsa, prófétasors. A diákok hízelgőnek, szentes

kedőnek tartják. Gúny és gyanú tapad hozzá. Ne félj fiatal barátom; Krisztus mindent megtett te éretted, még azt is, hogy boldogságot ad azoknak, akik hálátlanság s emberi erőszak ellenére is dolgoznak az Ő országáért.

Kötelesség.

Január 20. Máté 5. 13. Hasznos élet. Jézus sónak teremtette az Ő tanítványait. A só ízt ád az ételnek és megóvja a rothadástól. Aki Krisztus tanítványa, az ízt ad az életnek és megment másokat a pusztulástól. Izetlen s megromlott só, haszontalan tanítvány, aki nem szolgál életével ember társai javára.

Január 21. Máté 5. 14. a) Világosság. A sötét a gyásznak, a világos az örömnek a jele. Krisztus híveinek örömöt kell jelenteni mindenki számára. A világosság útmutató. Szemünk nem ér semmit világosság nélkül. Krisztus nélkül ma is vak vagy, ma is vaktában cselekszel, ma is rossz útra tévedsz!

Január 22. Máté 5. 14. b) Erős vár. Engem mindenki lát, mint a hegyen épített várost. Bennem sokan bíznak, mint a magas várfalakban. Evangélikus a nevem. A jelszavam: Erős vár a mi Istenünk. Ebben a várban nekem is kősziklának kell lennem.

Január 23. Máté 5. 15. Offertórium. Gyertya vagyok; sorsom az elégés, a feláldoztatás... nem baj, fő, hogy ne hiába égjek el. Nekem megvan a házam népe, a szüleim, barátaim, egyházam -s itt kell életemet áldássá tennem. Az én gyertyatartóm a Krisztus keze, nem pedig a Sátán tolvajlámpája

Január 24. Máté 5. 16. Toborzás. Legjobb nevelő a példa. Ha én Isten dicsőségére akarok buzdítani, akkor magamon kell kezdenem. Ha az osztályban rothadt szellem van, annak megjavítását csak magamon kezdhetem el. Meglátszik ez én rajtam?

Január 25. Máté 5. 18. Örök törvény Krisztus igéje örök, egész és oszthatatlan. Minden szavát komolyan kell vennem. Nem válogathatok. Nem végezhetek félmunkát ma sem. Vele nem lehet alkudozni, mert egész embert, egész munkát kíván.

Január 26. Máté 5. 19. Légy résen. Sokan szeretnek különbséget tenni kisebb vagy nagyobb parancsolatok között. Jézus a kis törvényt a főtörvénnyel egyesíti, mert tudja, hogy a kis bűn is nagy veszedelem. Apró diákcsínyek, diáktörvénybe iktatott hazugságok több embert tettek szerencsétlenné, mint az apagyilkossággal felérő bűnök. Velem is így lesz?

Január 27. Máté 5. 20. Törvénybetöltés. Krisztust nem lehet kifizetni üres külsőséggel. Nem elég, ha a cserkészliliom, vagy a Luther-rózsa a melleden virít. Annak beljebb kell kerülnie. Nem elég, ha a bibliádat csak hittanórára csomagolod a könyveid közé. Helyezd az életedbe az Élet Könyvét.

Január 28. Máté 5. 21—22. Nincs kifogás. Nemcsak az vétkezik az V. parancsolat ellen, aki gyilkol, hanem aki megkeseríti indulatával, szavával, ítéletével mások életét. Erre okot, ürügyet nem hozhatsz fel, mert az a szó „Ok nélkül“ nincs benne az eredeti görög Újszövetségben. Úgy szerezz másoknak gyötrelmet, hogy a Krisztus törvénye téged a gyilkosok padjára ültet.

Január 29. Máté 5. 23—24. Békülékenység. Nem az a legnagyobb baj, hogy könnyen megharagszunk, hanem, hogy nehezen békülünk ki. Kicsinyes gyerekességekből, éretlen diáktréfákból hányszor érlelődik örök harag. Aki haragszik, annak nincs igaza. Talán Te is arra vársz, kedves barátom, hogy a „másik“ kezdje a kibékülést?

Vigyázás.

Január 30. Máté 7. 15. Jó társaság. Embert barátjáról lehet megismerni. Nem az az igaz barát, aki síma bárányruhával dörgölődzik hozzánk, hanem az, aki kísértéseinkben segít. Sok hamis próféta settenkedik körülötted ifjú testvérem. Ne higyj nékik, mert lejtőre visznek. Krisztus az igaz barát!

Január 31. Máté 7. 16. Gyümölcstermés. Ha későn is, de megfogod ismerni az igaz és hamis prófétákat. Gyümölcstermés idején elválik, hogy melyik fa terem nemes gyümölcsöt. Hatása és következménye lesz az életedben minden szellemi és személyes érintkezésnek. Az sem marad nyomtalanul életedben, hogyan olvasod ezt a bibliai kalauzt.

Február 1. Máté 7. 17—18. Választás. Az élet művészete: választás jó és rossz között. Te is biztos vagy abban, hogy a hanyagságnak sikertelenség, a lelki lustaságnak lelki elgazosodás a következménye. Krisztussal mindig csak nyerni fogsz. Miért választanád hát a Sátán mérges gyümölcsfáját, mikor tudod, hogy mérgezés lesz a következménye?!

Február 2. Máté 7. 19. Itélet. A jó kertész kivágja azt a fát, amelyik fanyar gyümölcsöt terem. Ami bennünk tűzre és szemétre való, az előbb-utóbb oda fog kerülni. A gyümölcsfának sok az ellensége. Ha a kertész nem gondozná, hamar elpusztítaná a hernyó és a vértetű. Jézus a legjobb kertész a világon. Bízzál benne!

Február 3. Máté 7. 24. Fundamentum. Alap nélkül nem ér a magolás semmit. Aki nem tartja meg keskeny csónakban az egyensúlyát, az kiesik a csónakból. Aki lelép arról az alapról, amit Jézus jelent éltünk számára, az megszédül, imbolyogni és tántorogni fog az életben. Jobb a sziklavárban, mint a pocsolyában!

Február 4. Máté 7. 25. Rendületlenül. Veszélyben tűnik ki, mennyit ér az ember. A sziklaorom tölgyfája állja a vihar ostromát, mert meg tud kapaszkodni. Az ifjúság életében pergőtűzként támadnak viharok s aki hitével nem Jézusba kapaszkodik, az elfog esni. Krisztus ma is feléd nyújtja a kezét. Ragadd meg rendületlen hittel.

Február 5. Máté 7. 26. Hiábavalóság. Ostobaságot csinál, aki nedves és homokos talajra építi az ő házát, mert a ház súlya és a talajvíz hamarosan tönkreteszi. Sok ifjú építget és tervezget, de a házhelyet nem tudja bölcsen megválasztani. Én is sok légvárat építettem fiatal koromban. Nem maradt benne más, mint keserű tapasztalatoknak szomorú omladéka. Amit Krisztusra építünk, az marad meg.

Február 6. Máté 7. 27. Élettragédiák. Nincs szomorúbb látvány, mint a letört bimbó, nincs szánandóbb, mint a reménythordozó ifjú életnek összeroppanása. Az ifjú nemzedék válsága árvízként dagad. Legény kell a gátra. Tömött gátakat az árvíz ellen! Félrevert harangok szólnak életedben. Siess megmenteni süllyedő jövendődet.

Február 7. Máté 7. 28. Mintakép. Az embert az érdekli, amit megcsodál. Segíteni azonban csodálkozással még nem tudunk magunkon. Jézus nem azt akarja, hogy bámuljuk, hanem azt, hogy utánozzuk. Az Ő útait nem a földrajzból, hanem a Bibliából ismerjük meg. Az Ő útja boldogságot szerez másoknak kötelességteljesítés és lelkivigyázás által. Ez a te útad is.

Február 8. Máté 7. 29. Gyenge vagyok. Milyen sokszor ingadozik, bukdácsol a gyenge ember. Milyen jó, hogy Jézusnak hatalma van arra, hogy engem az összeesés-

től megmentsen. Az Ő tanítása nem lecke, hanem a megmentő kéz ereje. Ma sem szabad nélkülöznöm hatalmát.

Február 9. Máté 8. 1—2. Megtisztulás. Kedves olvasóm! E sorok írója szolgálni akart néked és a Krisztusnak. És most egy egészen személyes kérdést intézek hozzád: Hiszed-e azt, hogy Krisztus megtisztíthat téged? Akarsz-e komolyan megtisztulni? Én imádkoztam azért, hogy ez a kérdés feltámadjon a szívedben. Az Isten te rajtad keresztül hallgathatja meg ezt az imádságot. Ne engedd, hogy meg nem hallgatott imádság terhe az én gyenge hitemre nehezedjék.

Bácsi Sándor.

Hogyan muzsikáltak a régi magyarok.

Azt mondják a tudósok, hogy a nemzeti élet, a nemzeti nyelv virágzásának legszebb jele a dal és a mese. Minél fejlettebb a nemzeti szellem, minél erősebb a nemzeti érzés, annál több dal fakad a nép ajkán. A török megszállás századát; a XVI. századot a legmagyarabb, legtüzesebb századnak tartják az írók, mert a nemzeti élet szép virágokat termett. A vitézi élet, a magyar indulat mindenkit megszállott. Mindenki, ifjak és aggok egyaránt arra törekedtek, hogy valami nagy és nevezetes dolgot kövessenek el.

Daloltak, énekeltek, zenéltek is eleget, mert csak meg kellett örökíteni a vitézi tetteket. A lantosok, a hegedősök és az énekesek udvarházból udvarházba, kastélyból kastélyba, végvárról végvárra jártak. Mindenütt szívesen fogadták, tejbe-vajba fürösztötték őket, mert lantot pengetve megénekelték a daliás időket. Az udvarházak meg tele voltak fiatalokkal, nemes ifjakkal és lányokkal, ott nevelkedtek, az volt az iskola. Ezek a magyar úriházak voltak akkor a nemzeti élet és szellem virágos kertjei.

A lantosok daliákat, hősöket énekeltek meg s melyik fiatal vitéz nem akart hős lenni, hogy azután szárnyára kapja nevét a hír?! Melyik fiatal leány nem akarta, hogy neves, hős ember legyen a testvére, a jövendőbelije?! Az volt a legnagyobb dicsőség, ha valakit vitézi tettei alapján szárnyára kapott a lantosok éneke.

Az akkori iskolákban az ének fontos, elsőrangú tantárgy volt. Bizony a diákok akkor a szegényi rendből kerültek elsősorban. Kenyeret leginkább énekkel szerezhettek. A jó szavú diákot ugyancsak megfizették. Az énekes diákokat úgy keresték, mint a jó hegedősöket.

Másutt is hadakoztak, de az a lelkes, vitézi szellem, mely a magyarságot fűtötte, sehol úgy nem virágzott, mint nálunk. Még a német költők is a magyar vitézségről zengedeztek. A hazafias bánat és a mély hazaszeretet, mely a lantosok és a hegedősök dalainak egyik főforrása volt, még a nyugati országok írói szerint is (a XVI. században), eredeti magyar érzés, magyar tulajdonság volt. Mintahogy magyar szokás volt abban a korban a sírva vigadás is.

A lantosok, a hegedősök, az énekmondók nálunk a török világban szaporodnak el. A mi muzsikásaink jobbára török módra, török szerszámokon játszanak. „A bécsi hegedűt és a lengyel hegedűt csak később ismerik meg. A harci nótákat meg a toborzót török sípon (tárogató-sípon) fújják. A kobzot is úgy pöngetik.“ Mindezeket jórészt a törököktől, a török raboktól tanulták a mieink.

A törökök betelepülése után igen sok török cigány vándorolt hozzánk. Budán és egyebütt egész cigányvárosrészek támadnak a XVI. században. A basák, bégek nagyon szerették az éneket, zenét, ezért a törökök udvarában mindig sok cigány élt, de még a táborba is elmentek. Természetesen a cigányok nem a maguk nótáit vonták és énekelték, hanem a török virágénekeket és vitézi verseket. A katonákra folyton ott leselkedik a halál, emiatt azok könnyen mulatásra adják a fejüket. A tanuságok szerint legnagyobb vitézeink egyúttal a legnagyobb mulatók is voltak. Az 1543. évben Izabella királyné udvarából írják Bécsbe, hogy ott ugyancsak vigan vannak. Még Frater György bíboros sem vonja meg magát a tánctól. A legkiválóbb egyiptomi hegedősök játszanak itt, — írják — akik nem ujjaikkal pöngetik a húrokat, hanem faverővel verik és teli torokkal énekelnek hozzá.

A cigánymuzsikások rendesen kettesbe járogattak. Az egyikük lantot vagy tamburát pengetett, a másik hegedűn játszott. A régi hegedű formája persze lényegesen elütött a maitól. A XVI. századból ránkmaradt török metszeteken a hegedősök muzsikaszerszáma a guzlicához hasonlít. Ezt a szerszámot használat közben olyan formán tartották, mint ma a gitárt szokás; azaz, hogy a zeneszerszám nyakát balkézzel a bal orca mellett fogták, a szerszám tojásalakú feneke pedig az ember hasán nyugodott s így járt rajta a vonó.

Bár a XVI. században a legtöbb úrnak és fővitéznek megvolt a maga síposa és hegedőse, azért a vándor muzsikásokat is szívesen látta. A várőrségek között mindenütt voltak katonai fizetésen hegedősök, síposok és néha lantosok is.

A kiváló hegedősöket, a jó tárogató síposokat ugyancsak elkívánták egymástól a főurak. Csatáikban ezeket tartották a legértékesebb zsákmánynak. Chadim Ali basa vette magához Szondy György két énekes apródját Drégely várának eleste után, ő taníttatta őket tovább. A világért oda nem adta volna őket senkinek. Csak akkor bocsájtotta őket szabadon, mikor egy előkelő török rabot kellett kicserélni. Ekkor írta volt: „Itt énnálam két gyermek vagyon, deák, kiket Szondy Györgytől vettem el. Egyiknek neve Libárdy, és az másiknak Sebestyén.“

A vitézi korban a lantosokon és hegedősökön kívül sokat adtak az úgynevezett török síposokra is. Ez a *török-síp tárogató-síp* nevén már a XVI. században a legkedveltebb magyar hadimuzsika volt. Alig volt valamire való fővitézünk, akinek ne volna síposa. Ez mutatja, hogy milyen hamar elterjedt nálunk a török muzsikásoknak ez a kedvelt hangszere.

Hogy a tárogatósíp, vagy egyszerűen csak síp kezelését hol tanulták, azt nem tudjuk. Arra azonban irott emlékeink vannak, hogy mint tanították a hegedű- és lantjátékot. A lantot úgyszólván minden úriháznál tanították, a kertben amellett szórakoztak. Az iskolába járó úrfiak mellett tanítót tartottak, aki a lantra oktatta őket.

Igen kedvelt és elterjedt zeneszerszám volt a duda vagy a tömlősíp is. Mind a török, mind a magyar szívesen hallgatta. A XVI. század első felében ez volt a huszárainknak első hadimuzsikája — amíg a tárogatósíp el nem hatalmasodott. A duda nótáját főuraink is kedvelhették, mert az előkelők: Zrinyiek, Thököly, Batthyányak udvarában az udvari népek között ott szerepel a dudás is és pedig jó fizetéssel.

A duda mellett a citerát is szerették, azután a cimbalmot. A cimbalom később kiszorítja a citerát.

A muzsikának és az éneknek még a XVII. században is nagy keletje volt, pedig ekkor már ugyancsak kezdett elszegényedni a mi hazánk és annak gazdag urai. Az előkelő családokban úgyszólván mindenütt ott találjuk annak a századnak divatos hangszerét: a *virginal*-t vagy *virgina*-t, mely a mai zongorát helyettesítette. Az előkelő ifjak (pl. Eszterházy Pál is) ezen játszották a régi magyar nótákat és vitézi énekeket („Vitézek mi lehet szebb" éneket, a rengetőt, a trombitanótát, a fülemüle énekét, a változó táncot, a süveges táncot, a virágokról való táncnótát, stb.).

Gazdagabb uraink kastélyaikban zenekart is tartottak. A zenekarban hegedős, hegedősinas, lantos, cimbalmos, sípos, dudás, trombitás szerepel rendszerint.

Amikor beköszönt a szegénység, elül a kedv, nincs lelkesedés, mit énekeljenek a lantosok?! A nyomorúság és keserűség nem szokta a lantot felajzani! Bizony elhallgattak, elnémultak. A katonák azonban ekkor már megszokták a muzsikát a törökök hatása alatt, tehát a zenekarok, a muzsikások továbbra is megmaradnak a katonaságnál.

Egészen más volt a Törökországból hazánkba küldött idegen katonaságnak a szokása. Ezek az ú. n. rezesbandát kedvelték, ahol trombitások, síposok és rézdobosok játszották a talp alá valót. A zenekar élén a karmester haladt s igazgatta az embereit, akik lármás muzsikájukkal mindig nagy feltűnést keltettek. A mai katonazenekarok — Takáts Sándor szerint — a török hadimuzsikának egyszerű utánzásai.

Mikor azután a XVII. század utolsó évtizedeiben a tetőfokra hágott nálunk a pusztulás, a Wesselényi-féle szövetkezés után rengeteg sok nemesi és főnemesi udvart kifosztottak, urak, papok és mesterek, a tömlöcökben szenvedtek, elnémult nálunk az ének és a muzsika. Csak sóhaj és sírás hallatszott mindenfelé. Csak a remény tartotta az emberekben a lelket, csak az bíztatta őket, hogy jön még idő, mikor újra huzathatják a nótát.

Ez az idő bizony csak nagysokára következett be.

Dr. Horváth Károly.

Mária és Márta.

(Könyvismertetés.)

Egy nagyon szép könyvet olvastam. Azt fogjátok gondolni: Szép, ez nagyon keveset mond. De megmondom azt is, hogy Weitbrecht említett könyve miért szép. Azért, mert olyan gondolatokkal van teli, melyek mindnyájunk lelkében megfordulnak; szép, mert nemesít elolvasása s mert élvezetes is emellett. Szóval olyan könyv, amilyennek elolvasását ajánlani szoktuk. Különösen hozzád szól, evangélikus ifjúság! Te még javulhatsz, te még helyes úton járva elérheted a tökéletesség bibliai eszményképét. „Mária és Márta" a címe, így elsősorban leányoknak szól, de én is tanulsággal olvastam, így ti is tanulsággal és igaz lelki gyönyörűséggel fogjátok olvasni, evangélikus fiúk.

A Luther-Társaság adta ki e művet magyar fordításban, igen szép kiállításban, nagy anyagi áldozattal. Fordítója, Pröhle Henrik, pozsonyi ev. lelkész, a magyar viszonyokra vonatkozólag eredeti részekkel, gondolatokkal egészítette ki a jeles német író remekművét. — Kapható a könyv kiadóhivatalunk útján is. Bolti ára fűzve 8 P, kék vászonkötésben 10 P. Mint igazi értéket iskoláknak, egyeseknek melegen ajánljuk megvételre. *B. D.*

Aquincum, egy magyar Pompeji.

A római birodalom állandó szükségét érezte annak, hogy terjeszkedjék, idegen országokat, népeket hódítson meg és tegyen rómaivá. Ez a terjeszkedési törekvés nagyszerű kultúrális jelentőségű az emberiség történetében: fél Európában elterjedt Róma fejlett kultúrája, nyelve, életmódja, művészete. A birodalom óriási egysége nyugodt fejlődést biztosított ennek a hatalmas, egységes kultúrának. Politikai szükséglet, — a birodalom keleti és nyugati részeinek kapcsolása — juttatta el a római kultúrát hazánkba is. Több helyen találunk kisebb-nagyobb maradványokat, de a lelőhelyek legnagyobbika az egykori Pannonia székhelye, a mai Óbuda melletti Aquincum.

Pannoniát a Kr. u. II. sz. elején foglalták el a rómaiak. A Duna lévén keleti határa, ide építették castrumaikat is. A légiókkal markotányosok, kereskedők, veteránok jöttek, ezek a castrumok köré telepedtek és itt állandó, előbb fabódés, majd kőházas telepeket — cabanae — alkottak. Az itt talált népekre nem erőszakolták szokásaikat, nyelvüket, de ez csakhamar önként fölvette őket, házait római módra, a telepekhez építette és idővel, legalább külsőleg, teljesen elrómaisodott. Így volt ez Aquincumban is. A keltáknak egy törzse, az Evariszkok laktak itt, sőt valószínű, hogy főhelyük is éppen itt volt. Elrómaiasodásuk olyan gyorsan ment, hogy Hadrianus már municipium, Septimius Severus pedig colonia rangjára emeli Aquincumot.

A római birodalom kettéválásakor Pannonia elveszíti összekapcsoló szerepét és így Rómára nézve nem bír többé fontossággal. A római katonaság elvonul, longobard, gepida, jagiz, sarmata törzsek pusztítják végig az országot. Hunok, avarok nincsenek szokva városban-lakáshoz, pusztulni hagyják tehát őket, homok lepi be a romokat és néhány évszázad alatt nyoma is eltűnt az egykor virágzó városnak. Mátyás koráig nem is tudnak róla, neve is feledésbe ment. Ekkor kerül elő egy-egy faragott, föliratos kő. Tévesen Sicambriának nevezik és mindenféle meséket fűznek hozzá, hogy menekült trójaiak alapították stb. Végre 1788-ban Schönwisner, egy könyvtárnok kimutatja, hogy Aquincumnak kellett itt lennie. Ismertetésének nyomán kezdtek kutatni a régészek. 1880-ban kezdik csak a romok tervszerű föltárását, a főváros és az állam hozzájárulásával.

Aquincum jelentősége, eltekintve attól, hogy hazánknak legnagyobb római romtelepe, az Alpoktól északra pedig a legnagyobbak egyike, két fontos tulajdonságában rejlik. Először abban, hogy a rómaiak után itt más nép nem lakott, tehát minden, akárcsak Pompejiben, az eredeti állapotot mutatja. A másik az, hogy a császárságkorabeli és a provinciális életről nyújt felvilágosítást, amivel Pompeji nem szolgálhat. Sajnos, alapfalaknál, utca- és földszinti helyiségek burkolatainál, ajtók küszöbköveinél egyéb alig maradt meg, néhány oszloptöredék, csonka szobor, törött párkány, igen kevés szerszám, ékszer, érem. A megmaradt dolgokból így csak nagyjából, általánosságban rekonstruálhatjuk az aquincumi polgár életét.

Aquincum romjai az Óbuda—Szentendrei országút mentén terülnek el. A romok egyik része fölé újabb épületek kerültek, egyrészét elhordták építőkőnek, úgyhogy kiterjedéséről, nagyságáról mit sem tudunk. A közművek, köz- és magánépületek mindenesetre nagy és gazdag provinciális vá-

rosra engednek következtetni. A város két részre oszlott. Nyugatra volt a katonai rész, a castrum, keletre a polgári. Ennek utcái közel derékszögben mennek. É-D vagy K-Ny-i irányban. A középületek legtöbbje egy csoportban van, a castrum közelében, oszlopsoros széles utcák mentén, míg a magánházak rendszertelenül, keskeny sikátorok mellett, kelet felé terjednek. A széles utaknál kocsiútat és járdát találunk, kerékvetőtet tártak föl. Ennek okát ott kell keresnünk, hogy Rómában ekkor terjedt el a fürdők divatja s a provinciák igyekeztek mindenben utánozni, másrészt Óbuda hévvizeiben, melyek már ekkor kedvelt fürdővárossá tehették Aquincumot. A fürdők rendszerint előtérből, vetkőzőből és három fürdőteremből állanak. Első a tepidarium, langyosvíz-medencével, második a frigidarium, hideg és a caldarium melegvízzel.

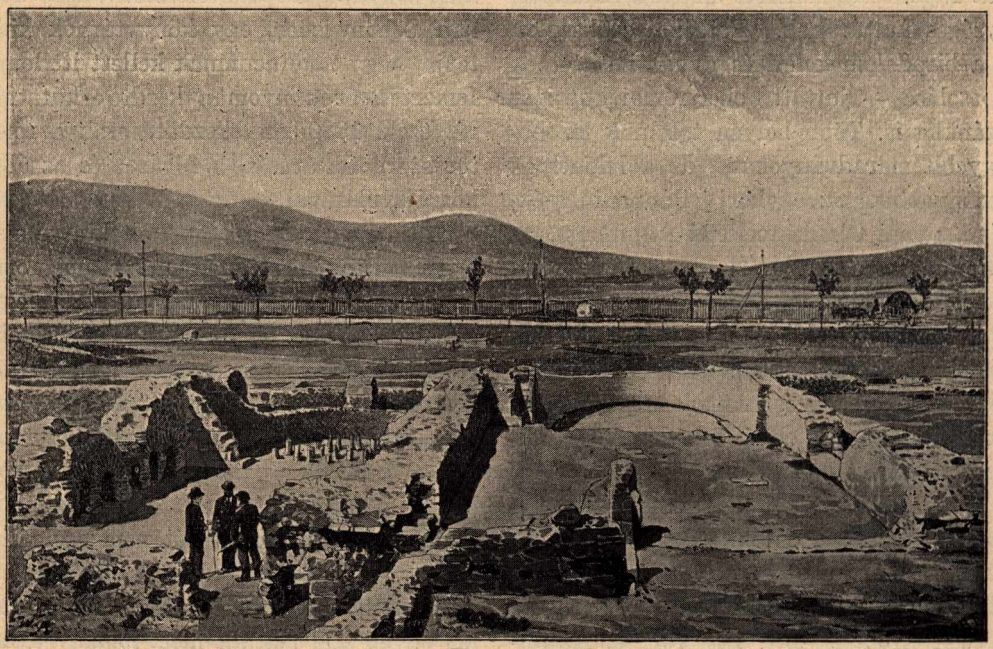

Az aquincumi nagyfürdő.

kövekkel helyenkint elválasztva. Az utcák szabálytalan sokszögű mészkőlapokkal vannak burkolva, a legtöbb alatt csatorna húzódik.

Az egyik főutcát oszlopsorok szegélyezik, ez lehetett a korzó. Egyik oldalán boltok vannak, eladópultokkal, éjjelre deszkafallal elzárhatóan. Másik oldalán van a piac és a nagyfürdő.

Meglepő a fürdők nagy száma; eddig he-

Ezek rendszerint nagyobb, boltozott négyszögű termek, egyik végükön apszisszerű fülkében medencével. Ezek a mi szemünkben persze csak nagyobb kádak, a nagyfürdő legnagyobb medencéje, az említetteken kívüli úszómedence 6.10 m hosszú és 4.45 m széles. Legérdekesebb a fürdők központi melegvízfűtési rendszere, az ú. n. hypocaustum.

Míg mi a fölmelegített levegőt egyszerűen

a helyiségekbe bocsátjuk, a rómaiak csatornákban a padozat alatt és a falak mentén vezették el és így közvetve melegítették föl a helyiségeket. Ahol nagyobb melegre volt szükség, pl. a caldariumban vagy a meleglevegő-kamrában (laconicum), ott az egész padozatot fölemelték, alacsony oszlopokra állították és ezek között hajtották át a forró levegőt. Ez a szerkezet Aquincumban sokhelyütt magánházakban is föllelhető. A fürdők igen gazdag architektonikus kiképzéssel bírhattak, párkányok, kazetták, pilaszterek, falfestmények, mozaikpadozat stb. töredékei maradtak meg.

A piac (macellum) 16.21 m-es díszes, zárt tér. Köröskörül vannak a boltok, előttük oszlopsor állt, a tér közepe egy köralakú építmény; valószínűleg egy császár szobra volt itt, oszlopoktól körülvéve.

A közelben találjuk a palaestrát, a gladiátorok iskoláját. Nagy, oszlopos udvar és fűthető helyiségek alapfalai maradtak meg. A palaestrával szemben egy basilicanak, oszlopsoros sétáló, gyűlésező csarnoknak romjait találjuk.

A castrumtól északra van az amphiteatrum. 86.75 m-es elliptikus építmény, közepén az aréna, ahol a gladiátorok egymással vagy vadállatokkal — medve, vadkan, farkasesontokat találtak — viaskodtak. Ezek a viadalok képezték az erkölcsileg mindjobban sülyedő Róma és így a Provinciáknak is legnagyobb élvezetét. 3 m magas fal választotta el az arénát a nézőtértől. Ez 18—19 sor kőpadból állt, ezeknek támasztó alépítményeit látjuk ma. Kb. 3000 ember fért el itt. Eső ellen cseréptetővel lehetett védve.

Templomot csak egyet találunk, Mithrasnak, a Perzsiából Rómába hozott Nap-istennek szentélyét. A barlangszerű, misztikus cellában két szobrot és négy oltárkövet találtak.

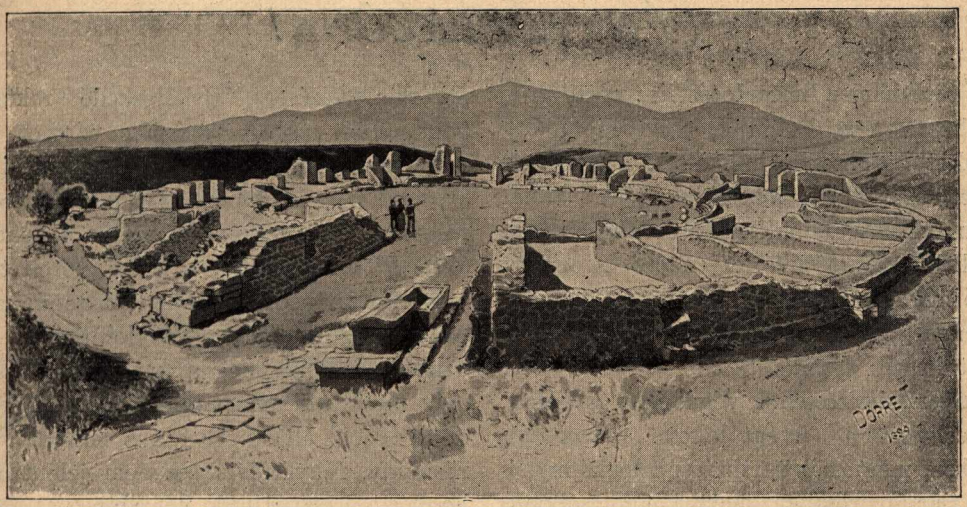

Az aquincumi amphiteátrum.

Ezekben a középületekben töltötte napjait az aquincumi polgár. Kicsiben minden megvolt itt, ami Rómában, de a zordabb időjárás miatt több időt töltött otthon, mint a római. Ezért házát is nagyobbra, kényelmesebbre építette, fűtött. Az utca felé csak síma falak látszottak, mert minden az ud-

var felé koncentrálódott. Díszes és igen gazdag magánházak romjait látni.

Ha az Aquincumban talált dolgok alapján elképzeljük az itteni életet, azt látjuk, hogy Rómának inkább civilizációja, kényelme, szokásai és szórakozásai értek ide, de már nem volt az az erkölcsi ereje, hogy itt kultúrát, művészetet is fakasszon. Ezért bukott Rómával együtt provinciája is.

Valér Erik.

FÉNYKÉPEZZÜNK!

A sötétkamra berendezéséhez végül még tálakra van szükségünk, amelyekben képeinket kidolgozhatjuk. Ezek a szokásos lemezméretekben készülnek (ill. annál valamivel nagyobbak). Előhíváshoz három tál kell: egy előhívó, egy mosó és egy fixáló edény. Célszerű, ha ezeket valahogyan megjelöljük használat szempontjából, mert ha pl. a fixálótálban hívunk elő, könnyen sikertelenül végződhet a dolog. Legcélszerűbb üvegtálakat beszerezni, részben, mert ezek tarthatók a legkönnyebben tisztán, részben, mert a legolcsóbbak. Célszerű beszereznünk egy bádogból készült lemezmosókeretet, amelynek segítségével egyszerre több lemez (6—12) állítható bele egy nagyobb, vízzel telt mosóedénybe. Enélkül a lemezeket csak nagy fenekű edényben öblíthetjük, ahol könnyen megsérülhetnek. Filmek mosásához ilyesmi nem szükséges. Persze, ha valaki fényűzően akarja sötétkamráját berendezni, akkor külön előhívó- és mosóasztalok, különleges mosóedények egész serege áll rendelkezésére, a kereskedő raktárában, amik nagyon drágák, viszont nagyon könnyen nélkülözhetők. Mindig igaz az, hogy nem az apparátusok s a felszerelés finom, különleges volta, hanem a gondos, alapos, tiszta munka a siker előfeltétele.

Ezekután pedig vegyük elő gépünket s próbálkozzunk meg a fényképezéssel. Ha lemezes, töltsük meg a kazettákat, amint már mondtuk úgy, hogy a fényérzékeny oldal kifelé álljon. Óvjuk a lemezt a vöröslámpa fényétől is (ez nem jelenti azt, hogy ne használjunk vöröslámpát). Kezdőknek inkább ajánlhatók az alacsonyabb érzékenységű lemezek. A panchromatikus negatívanyag csak tapasztaltabbaknak való. Ha filmes gépünk van belehelyezzük a filmorsót, a papírszalag végét lebontjuk s az üres orsóra erősítjük. Lezárva a gépet, az orsót (az üreset) addig csavarjuk, míg a kis vörös ablakon a figyelmeztető kezek után elő nem tűnik az 1-es szám. Ekkor a gép kész a felvételre. (Ilyenkor a pillanatzárnak már csukva kell lenni.)

Ezt az eljárást legjobb valakitől (esetleg a kereskedőtől) praxis útján megtanulni: igen egyszerű, de részletes leírása mégis hosszadalmas lenne.

Most pedig keressünk valami témát, ami alkalmas a lefényképezésre. Ne legyen az most még olyan, amelyen túl nagy fényellentétek, kontrasztok vannak (pl. vakító fehér tárgyak igen sötét árnyékos részekkel), mert az árnyékban elvesznek a részletek. (Ennek elkerülésére külön eljárás szolgál, amiről később lesz szó.) Arcképfelvételt se csináljunk először, mert örökre elvenné kedvünket a förtelmes fotográfia. A célnak most leginkább egy tájrészlet vagy épületcsoport felel meg. Itt kell megjegyezni azt, hogyha valamely téma (táj, csendélet stb.) színpompás volta miatt tetszetős, az egész silány képet adhat, mert a fényképen nem a színek hatnak, hanem a fény és árnyék játéka. Ezért célszerű eleinte a leveendő témákat előbb egy sötét, egyszínű üvegen (pl. sötétkék vagy sötét pápaszemüveg) át megvizsgálni, mert így kikapcsoljuk a színhatást. Ha ezt megpróbáljuk, el fogunk csodálkozni, hogy látványos, szép témák így milyen egyhangúvá, semmitmondóvá silányulhatnak.

Ha már választottunk témát, akkor állítsuk fel gépünket azzal szemben, vagyis úgy, hogy az objektív a fényképezendő tárgyak felé nézzen. Lemezes gépeknél kinyitjuk a pillanatzárat s a diafragmát oly tágra állítjuk, amennyire csak lehetséges. A gépnek föltétlenül vízszintesen kell állnia (különösen táj-, épületfelvételnél), amit a reászerelt vízszintmérővel (libella) könnyen ellenőrizhetünk. Ha a tárgy túlmagasan vagy alacsonyan van, hogy a kép nem esik a lemezre, akkor ne a gépet döntsük meg ferdén, hanem az objektívet emeljük fel, vagy süllyesszük le (ezt csaknem minden gépen meg lehet csinálni) amennyire szükséges. Ferde állású gépekkel készített képek borzalmas perspektívát mutatnak. Meg kell jegyeznünk azt, hogy minél közelebb megyünk a tárgyhoz, annál nagyobb lesz a kép — és fordítva. Nagyon vigyázzunk arra, hogy a fotografálandó tárgy egyes részletei ne essenek aránylag túlközel a géphez, mert azok aránytalanul nagyok lesznek a képen. Különösen fontos ez személyfelvételeknél, ha azokat rövid gyútávú objektívvel csináljuk. Ekkor ugyanis sokan a megfelelő képnagyság elérése céljából igen közel mennek a személyhez a géppel. Ennek az a következménye, hogy ülő alakoknál a kezek s lábak hallatlan dimenziókat nyernek. Ha mégis nagy képet akarunk csinálni, hosszú gyútávú objektívet kell alkalmaznunk, amely nagyobb távolságból is elegendő nagy képet ad.

Vigyázzunk arra, hogy az objektívbe nap vagy lámpafény bele ne világítson. Ezért célszerű a géppel árnyékos helyre állni, vagy ha ezt nem lehet, tenyérrel vagy kalappal beárnyékoljuk a lencsét a felvétel alatt.

Ezután következik a kép élesre való beállítása. A legnagyobb diafragmanyílás mellett a mattüvegen figyeljük a képet s közben a beállítócsavarral addig tologatjuk az objektívet előre-hátra, míg a tárgy képe a mattüvegen élesen nem látszik. Táj-, épületfelvételnél mindig az előtérre állítjuk be a gépet (ha az előtér üres, akkor nem). Arcképnél a szemnek kell élesen látszani, személynél (egész alaknál) a mellnek.

Most következik a diafragma beállítása. Ezzel csökkentjük az objektív fényerejét s egyúttal növeljük a mélységélességét. Táj-, épület-, interiőr-felvételeknél nagy mélységélességre van szükségünk, tehát itt nagyon

leszűkítjük a diafragmát (különösen interiőrnél). Ekkor azonban az expozíció időt igen nagyra kell venni. Arckép-, személy-, de különösen gyermekfelvételeknél, ahol igen rövid expozícióidőkre van szükség, inkább nagy diafragmákat használunk, mert itt a mélységélesség nem nagyon fontos. Hogy milyen mélységélességre van szükségünk, azt a mattüvegen mindig megállapíthatjuk. Élesre állítás után addig szűkítjük a diafragmát, míg a tárgy minden részlete elegendő élesen nem látszik. Inkább használjunk nagy diafragmákat, mert túlszűk nyílásnál az árnyékok koromfeketének, a világos részek pedig túl fehérnek látszanak, vagyis semmitmondó, kellemetlen, ú. n. „kemény" képet kapunk.

Filmes gépeknél a beállítás csak a keresők, ill. a távolságskála segítségével történik.

Ha a témát kikerestük, a gépet beállítottuk, kihúzzuk a mattüveget, lezárjuk a pillanatzárat s betoljuk a kazettát a gépbe. Most meg kell állapítanunk az expozíció időt. Általános szabályok a következők: Nagy diafragmánál, napsütéses időben, nyáron, világos tárgyak fotografálásánál s nagy érzékenységű lemezeknél kicsi az expozicióidő. Szűk diafragmánál, borús, esős időben, télen, sötét témáknál (interiőr, sötét erdők, épületek), alacsony érzékenységű lemezeknél nő az expozíció. A helyes idő eltalálása csak hosszú gyakorlat után sikerül biztosan, erre megtanítani nem lehet senkit. Azonban ne ijedjünk meg, vannak nagyon hasznos segédeszközök, amelyekkel pontosan megállapíthatjuk minden időben a helyes expozícióidőt.

Az expozíciós táblázatok igen egyszerű, nagyon hasznavehető segédeszközök. Ezekből az időjárásra, témára, évszakra, napszakra stb. való tekintettel könnyen s biztosan kiszámíthatjuk az expozíciót. Legjobb a Hauff és Voigtländer tolókás táblázat. Kis könyvalakban kapható a Dr. Rheden-féle, abszolút precíz, minden körülményre tekintettel levő táblázat. Ezt azonban csak haladottabbak tudják tökéletesen kihasználni. Használati utasítás mindegyiken van. Egy másik fajta segédeszköz az optikai expozíciómérő készülék, valamivel megbízhatóbb a táblázatoknál, de jóval drágább is. Ez is sokféle kivitelben készül.

Ezeknek valamelyikével megállapítjuk az expozícióidőt. Ha ortochromatikus lemezre fényszűrővel dolgozunk, akkor a már megadott táblázatból kikeressük az alkalmas szűrőfaktort s azzal a kapott időt még megszorozzuk. Az így kapott értékre beállítjuk a pillanatzárat, kihúzzuk a kazettafödőt s a gépet „elsütjük", azaz exponálunk. Ezután a kazettafödőt betoljuk, a kazettát kihúzzuk s hazavisszük kidolgozni a sötétkamrába. Ha az expozícióidő bizonytalan, inkább hosszabbat exponáljunk, mint rövidet, mert a túlexpozíciót könnyű javítani, míg az alexponált lemez alig használható. Tehát óvatosságból is inkább valamivel többet exponáljunk, különösen eleinte.

(Folytatása köv.) *Levius Ernő.*

Még egyszer . . .

Nagy a sürgés-forgás a Rédei-házban, Hogy is ne volna, mikor holnap lesz az öreg Rédei nagyapó és nagyanyó aranylakodalma. Sürög-forog a sok cseléd, meg a sok friss menyecske: lányai, menyei a két öregnek. Komoly hangon parancsolgatva sétálnak fel s alá a férfiak. Az egyik bort hoz, a másik meg szakszerűen palackokba tölti.

A konyhában nagyanyó a főparancsnok. Bizony már nem főzőkanállal a kezében, mint régen, öreg ő már ahhoz. Botjára támaszkodva tipeg ide-oda s adja a jó tanácsot a kérdésekre, amit az ifjú menyecskék intéznek hozzá. Egymás után cipelik ki a konyhából a sok jó falatot. Az egyik cseléd egy nagy tálon egész sült malacot, a másik óriási tortát, a harmadik, a negyedik a sült baromfiak és apró sütemények egész tömegét viszi ki a kamrába.

A kis unokák a kertben játszanak, a tarka virágokat csokorba szedik és ékesítik vele a kaput, szobát, asztalt. Most játékba kezdenek. Nagyapó a verandáról nézi őket. Szegény, nagy gondban van. Azon töri a fejét már napok óta, hogy milyen meglepetést szerezzen nagyanyónak, olyat, igazit, aminek nagyon fog örülni.

Gondolkozva nézi a kis gyermekeket, akik vigan éneklik: „Kint a bárány, bent a farkas". Ott áll körbe-körbe karikába a sok unoka s a legkisebb, az aranyszőke hajú kis Karesi áll a középen. Ő a farkas. A napsugár megcsillan szőke haján, amint nevető arccal, édes kacagással fut a körben. Nem is tud még nagyon szaladni, inkább tipegés az, mint futás. Nem tudná megfogni a bárányt, de az odamegy hozzá, felkapja és egy meleg csókot csókol arra a nevető arcra. Tetszik ez a kisfiúnak, nevetve cibálja meg a lány-testvérke haját és úgy parancsolja:

— Méd egyszel!

Elmosolyodik a nagyapó:

— Ej, ej, kis huncut.

Lemegy lassan a verandáról a kertbe. Az udvar másik végében a nagyobb fiúk játszanak. Nem olyan idősek még, a legöregebb csak 12 éves, de méltóságukon alulinak tartják a kisebb gyerekek közé vegyülni. Inkább külön labdáznak. Most is éppen azon versenyeznek, hogy ki tudja magasabbra hajítani a labdát. A legidősebb, hisz ő a legerősebb is, fog most hozzá és teljes erőből felhajítja. Száll-száll a labda, mindig magasabbra, szinte állni látszik, olyan magasan van, míg egyszerre csak visszaesik. A többiek elismerően mondogatják:

— Ez már igen, ez dobás.

Az pedig, mihelyt a kezébe jut a labda, felkiált:

— No mégegyszer, most még magasabbra dobom.

S már dobja is, kipirult arccal újra a labdát.

Nagyapó tovább sétál. Már a méhes felé jár. A kert útjain virágok illatoznak és a lágy nyári szellőben kecsesen bólogatnak. A méhek döngicsélve szálldogálnak a virágok közt. Mind sűrűbben és sűrűbben találkozik velük, ahogy közelebb ér a méheshez. A méhesben egyforma zsongás fogadja nagyapót. Ott lepihen kedves, régi diványa.

Elgondolja, hogy milyen az élet. A bánatból sok van és ha van, lassan múlik. Az öröm kevesebb és rövidebb ideig tart. Alig kezdődik, már vége is van. Pedig mindenki szeretné, ha tovább tartana, vagy legalább is mégegyszer újból kezdődhetnék. A gyermek a szerető ölelést, az ifjú a dicsőséget, az öreg talán az egész élet örömeit szeretné megismételni. Mégegyszer, mégegyszer, ó hány ember sóhaja ez . . .

És nagyapó álmodozó szemei előtt is elvonul tarka képekben egész ifjúsága, boldog házassága. Kedves emlékek, csöndes mosolyok jutnak eszébe. Elgondolja, hogy udvarolt a nagyanyónak, akit bizony nem hívtak még akkor nagyanyónak, hanem galambomnak, szentemnek. De ő sem volt még nagyapó akkor, hanem hét vármegye ünnepelt előtáncosa.

— Istenem, Istenem, gondolja magában, milyen szép is volna mégegyszer végigélni ezt a boldog életet . . .

És így jut eszébe nagyapónak, hogy mivel nyerte meg egykor nagyanyó szívét.

Elégedett arccal, kedves öreges mosolylyal siet a házba. Ott magához inti legidősebb fiát és valamit súg a fülébe.

A délután gyorsan telik. Észre sem veszik, már homály borul mindenre. Egyre sötétebb lesz, nemsokára leszáll az este. Enyhe nyári este van, az ég tele csillaggal.

Mindenki lepihent már a házban, egyedül nagyapó van ébren. Kint ül a verandán és nézi némán, gondolkodva az eget.

Jó ideje ül már így, mikor egyszerre óvatos lépéseket hall. Körülpillant a sötét udvaron. A kerítés mellett csendben lopakodó alakok árnyait látja. Maga is felkel és odamegy hozzájuk s egy ablak alá vezeti őket. Megállnak az ablak alatt, nagyapó odasúg az egyiknek valamit, mire halkan felsír egy nóta, egy nóta a multból . . .

„Ki tanyája ez a nyárfás? . . .“

Húzza a cigány halkan, lágyan, mintha a halk nóta csak cirógató esti szellő lenne. De ebben a csendes nótában ott él a magyar ember lelke, bánata. Fent az égen sziporkáznak a nyári ég csillagai, azok is gyönyörködve hallgatják.

Az alvó ház kinyitja egyik ablak-szemét. A nagyanyó szobájában fény gyúl ki.

Új nótára gyújt a cigány. Arra a másik nótára, amelyikben annyi vágy és annyi boldogság van, amennyi csak a magyar nótában lehet:

„Csak egy kislány van a világon . . .“

Húzza a cigány és nagyapó öreges reszkető hangján vele dúdolja a nótát.

Egyszerre csak megnyílik egy ablak, ki nyul rajta egy fehér kéz, épúgy mint akkor először, megfogja a nagyapó s míg ráhajol, hogy megcsókolja, egy könnye hull arra a fehér, reszkető kézre . . .

És az a szeretetből fakadt könnycsepp azt mondja a nagyanyónak és a nagyapónak is, hogy de jó volna újra kezdeni ezt az életet, elölről, mégegyszer . . .

Kemény Péter
gimn. VIII. o. t.

A kilences számjegy néhány érdekes tulajdonsága.

Nem új dolgokat kívánok itten közölni, hanem csupán felfrissíteni óhajtanék néhány műveletet, amely a kilences számjegygyel hajtható végre s a tanulók zöme előtt talán még ismeretlen.

Már az is, aki a középiskola első osztályát elvégezte, jól tudja, hogy mindaz a szám, amelynek számjegyei összege kilenc vagy ennek többszöröse, kilenccel maradék nélkül osztható. Hiszen ezzel az eljárással szokás az egyszerűsítendő számokat megvizsgálni. A számoknak e tulajdonsága a komoly számolástól eltekintve, még egy csomó érdekes és mulatságos feladat megoldására is ad alkalmat.

Az egyik e feladatok közül a következő. Gondoljunk egy tetszésszerinti számot és ezt szorozzuk meg kilenccel. Töröljük már most a szorzat egyik számjegyét s a megmaradtakat soroljuk fel bármilyen sorrendben. Ha ez megtörtént, akkor rögtön megmondhatjuk, hogy melyik számjegyet töröltük a szorzatból.

Ennek a kissé mulatságos feladatnak a magyarázata a következő. Ha egy számot kilenccel szorzunk, akkor e szorzat egyszersmind maradék nélkül osztható is kilenccel. Ha tehát a szorzatból egy számjegyet elhagyunk, akkor a megmaradt számjegyek összege már nem osztható kilenccel maradék nélkül. Ha a maradékot kilencig kiegészítjük, akkor a kiegészítéshez szükséges szám nem más, mint a szorzatból elhagyott szám jegy.

Legyen pl. a szóban forgó szám 7814673, a kihagyott számjegy 6, akkor a megmaradt számjegyek összege $7+8+1+4+6+7+3=30$. 30-ban a kilenc megvan háromszor s a maradék is 3. 3-at 9-re a 6-os egészíti ki, tehát az elhagyott számjegy nem más, mint a 6. Ha nem 6-ot, hanem 4-et hagynánk el, akkor a megmaradt számjegyek összege 32. a maradék 5 és a kiegészítéshez szükséges számjegy valóban 4.

Ezen feladat segítségével még más szórakoztató és mulatságos dolgokat is mutathatunk.

Az egyik a következő. Irjunk fel egy háromjegyű számot, amelyben az utolsó számjegy kisebb az elsőnél pl. 793. Ha ez megvan, akkor az előbbi számot fordított sorrendben írjuk fel 397. A két számjegy különbségét azonnal megmondhatjuk, ha az első vagy utolsó számjegyet ismerjük.

$793-397=396$.

A dolog nyitja abban áll, hogy a kivonás elvégzésekor középső számjegynek mindig kilencet kapunk és az első számjegy az utolsóval kilencre egészíti ki egymást. Így világos, hogyha az első számjegyet tudom, akkor ismerem az utolsót is és megfordítva. Jelen esetben az első számjegy 3, tehát az utolsó csak 6 lehet.

Írjunk fel még egyszer az előbbi feltételnek megfelelő háromjegyű számot. Fordítsuk meg e számot és vonjuk ki az előbbiből. A kapott különbséget írjuk le és adjuk hozzá ezen különbség megfordított értékét. Az eredmény minden esetben 1089 lesz. Pl.

856	198
658	891
198	1089

Ismétlés esetén tanácsos az eredményt valamilyen egyjegyű számmal szorozni vagy osztani. Ezzel elejét vehetjük annak, hogy valaki túlgyorsan megsejtse az eredmény egyenlő voltát.

754	297	945	396
457	792	549	693
297	1089×5	396	1089:3=363
	5445		

Mindenesetre annak, aki az eredményt meg akarja mondani, a szorzást vagy osztást szintén el kell végeznie. Hogy a dolog feltűnő ne legyen, ahhoz az egyszerű esethez folyamodhat, hogy a szorzás vagy osztás eredményét egy darab papírra leírja s a papírt egy harmadik személynek átadja ellenőrzés végett, aki azután az eredmény helyességét megállapíthatja.

Igen érdekes eset még a következő is. Felirunk egy tetszésszerinti számot és alája ugyanazon számjegyekből alkotott számot, úgyhogy ez a felsőből levonható legyen. A két szám különbségének ismeretéből megmondhatjuk azt a számjegyet, amelyet belőle elhagyunk, feltéve, ha az elhagyott számjegyet is ismerjük. Nevezetesen a két szám különbsége mindig osztható kilenccel. Ha az egyik számjegyet elhagyjuk belőle, akkor a számjegyek összege már nem osztható kilenccel. Az elhagyott számjegyet megkapjuk, ha a kilenccel történt osztás után a maradékot kilencig kiegészítjük.

Pl.
```
 3469852
 2954836
 -------
  515016
```

Ha a 6-ost elhagyjuk, akkor a számjegyek összege 5+1+5+1=12, 9-el osztva a maradék 3. Ehhez 6-ot kell adnunk, hogy 9-et kapjunk. Az elhagyott számjegy eszerint 6.

Aki gyorsan szeret összeadni, annak a következő esetet mutatjuk be. Felirunk egy tetszésszerinti számot, pl. 536-ot és alája egy másikat, pl. 294-et. Ezen utóbbi alá olyan számot irunk, amely hozzáadva eredményül csupa kilencest ad, itt tehát 705-öt. Azután még egy számot irunk fel, pl. 358-at, alája pedig újból olyan számot irunk, amely az előbbit kilencesekre egészíti ki, 641-et. Még mielőtt az összeadást elvégeznők, előre megmondjuk az eredményt, amely jelen esetben 2534.

Az eredményt gyorsan úgy kapjuk meg, hogy a legelőször felírt szám első számjegye elé kettest irunk, az utolsó számjegyét pedig kettővel kisebbítjük. Ha az összeadást elvégezzük, akkor az összeg valóban az előbb felírt szám.

```
  536
  294
  705
  358
  641
 ----
 2534
```

Hogy az eredmény gyors bemondása annál meglepőbb legyen, nem háromjegyű számokkal, hanem öt-, hat-, esetleg hétjegyű számokkal dolgozhatunk. Pl.

```
 74526   vagy   6458923
 34215          2546345
 65784          7453654
 17543          8354925
 82456          1645074
 ------         -------
274524         26458921
```

Láthatjuk, hogy az eredményt itt is hasonló módon szerkesztjük meg.

Abban az esetben, ha nem öt, hanem hét számot adunk össze, az eredményt úgy kapjuk meg, hogy a legelőször felírt szám első számjegye elé hármast irunk, az utolsó számjegyből pedig hármat levonunk. Pl.

```
 54386   vagy   6524878
 45758          7283541
 54241          2716458
 34987          4208734
 65012          5791265
 76453          3456212
 23546          6543787
 ------         -------
354383         36524875
```

Ezek alapján könnyen megállapíthatjuk a szabályt, hogy mit kell tennünk akkor, ha kilenc, tizenegy stb. számot kell összeadnunk.

Aszód, 1931. december 15.

Haberehrn Gusztáv.

Az Újzélandban, Okaha tartományban folytatott ásatások során 8 láb magas maori csontvázat találtak. Az expedíció vezetője, W. I. Elvy kijelentette, hogy a maori hagyomány szerint azon a vidéken **óriás emberfaj** élt, melynek tagjai *a harcban két-két közönséges termetű ellenfélt* kaptak fel kezükbe és egymással ütötték őket agyon.

A newyorki Chase National Bank valutamúzeuma három darab nagyon **ritka kőpénzzel** gazdagodott. A „fei"-nek nevezett hatalmas kőlapok, melyek súlya néha 100—150 font között is váltakozik, a csendesóceáni Yap szigetecskéken vannak forgalomban. A bank egyik százfontos példánya megfelel egy 18 láb hosszú csónak, vagy egynegyed acre föld, vagy 10.000 kókusz dió értékének. A yapszigeti krőzusok nem rejtegetik, sőt a házak előtt őrizetlenül hagyják pénzüket, mert senki sem viszi el azokat. Ha egy pénzdarab túlságosan nehéz, gyakran meghagyják az adósnál s a hitelező csak kézjegyével látja el a kőlapot.

A napokban Londonban megnyilt bélyegkiállításon több mint 100.000 font értékű ritka bélyeg kerül bemutatásra, köztük **a világ legdrágább bélyege,** egy brit-guyanai 1 centes darab, amelyért Arthur Hind newyorki milliomos 40.000 dollárt fizetett és amelyet valaha egy iskolásfiú egy lomtárban talált. A bélyeget egy georgetowni ujságnyomdában közönséges nyomdagéppel készítették és a kiállított darab az egyetlen létező példány.

Holländer dr. neves angol biológus egy előadásában kimutatta, hogy az átlagos emberi életkor állandóan növekszik. Ötven évvel ezelőtt egy egészséges újszülött valószínű életkora Angliában negyven év volt, ma már ötvenöt. Néhány emberöltő leteltével **a legmagasabb korhatár** valószínűleg százhúsz évet fog elérni. A hosszú élet előfeltételéhez tartozik az állandó foglalkozás, mert a tétlenség sohasem vezethet magas *öregkorhoz.*

Japánban minden óra rosszul jár a folytonos talajrengés miatt; a legmegbízhatóbb ingaórák mellett is a tokiói csillagvizsgáló intézet tengeri chronométereket kénytelen használni, — legfontosabb észlelő eszköz a fölkelő Nap országában a rengésmérő, ennek az ingadozásait veszik számba óraigazításnál.

James Clark, Ross és Wilkes angol hajóskapitányok 1840-ben, valamint a Challenger-expedíció 1876-ban 1—2 kilométer átmérőjű **úszó jégszigeteket** láttak, akkorákat, mint Helgoland; némelyikük 80 m magas volt. Találkozott Parry kapitány akkorával, mely 16 m víz fölött való magassága mellett széltében, hosszában fél mértföld kiterjedésű volt. Jégtartalmát 15.126 millió köbméterre, a súlyát 1.54 billió kilogramra becsülte.

A versaillesi narancsliget legrégibb fái mintegy 500 éve kerültek Spanyol-, illetőleg Olaszországból jelenlegi helyükre.

A vegyészek számításai szerint **a fehérjék molekuláinak az átmérője** a milliméter 3.2 milliomod része.

Egy lélekzetre kb. 4 liter levegő tódul a tüdőnkbe. Ez 24 óra alatt kitesz 10—11.000 liter levegőt.

Az elektromos rája, elektromos szerve feje két oldalán kb. 18.000 hatszögletes oszlopból áll.

P. F.

Az IFJÚ ÉVEK kétnapos konferenciája

ÚJ EMBEREK AZ ÚJ UTAKON

Január 31-én, vasárnap reggel 9 órakor bibliaórák. Utána ismerkedés.
D. e. 11 órakor istentisztelet a Deák-téri templomban.
D. u. 3 órakor előadások:

1. A mult és jelen kapcsolatai.
2. Az erkölcsi válságból kivezető út.

1/2 7 ÓRAKOR AZ IFJÚ ÉVEK ESTÉLYE

Február 1-én, hétfőn reggel 9 órakor az előadások folytatása:

3. A válságban megszülető új ember.
4. Mivé formálhatja az ifjúság a jövőt?

Az előadások megbeszélése.
D. u. 1/2 4 órakor barátságos együttlét, szeretetvendégség.

Vidékiek jelentkezését a mult számban közölt feltételek szerint kivételesen január 20-ig bezárólag elfogadjuk.

Evangélikus Fiuk és Leányok! Minél nagyobb számban és minél komolyabb lelkesedéssel jöjjetek!

A konferencia színhelye az Evangélikus Leánykollégium diszterme, Budapest, IV., Sütő-utca 1., II.

X. ÉVFOLYAM, 5. SZÁM. BUDAPEST, 1932. JANUÁR 10.

IFJÚ ÉVEK. Ifjúsági folyóirat. Kiadja: **Algőver Andor.**
Felelős szerkesztő: **RUTTKAY-MIKLIAN GYULA.**
Főszerkesztő: **Dr. BŐHM DEZSŐ.**
Lapunk minden hó 10-én jelenik meg a tanév folyamán.
Előfizetési ára egy évre **4** pengő, egyes szám ára **50** fillér.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV., Deák-tér 4, II. emelet.
A kiadóhivatal vezetője: **SZUCHOVSZKY GYULA.**
Postatakarékpénztáricsekkszámla száma 26111.
Hivatalos és fogadó-órák minden szombaton 6—8.

Nyomatott ifj. Kellner Ernő könyvnyomdájában Budapest, V., Csáky-utca 10. — 76142

3. SZÁMREJTVÉNY.

(5 pont)

(Nyiri Diák)

9, 7, 26, 11, 10 = Madár.
20, 4, 18, 29, 8 = A varjú.
2, 12, 22, 5, 28, 7 = Angol gyarmat.
15, 25, 23, 14, 27, 17 = Kimérés.
3, 13. 14, 1, 19, 24 = Irtogat.
6, 16, 21 = Vizi állat.
1—29 = Szójáték.

Beküldési határidő január 31.
Megfejtési feltételek az előző számban találhatók.

A 4. SZÁM REJTVÉNYEINEK HELYES MEGFEJTÉSE:

1. A KERESZTREJTVÉNY.

Vízszintes sorok. 1. Tartalomjegyzék. 12. Ergó. 13. Vége. 16. Adó. 18. Mancs. 20. Ezen. 21. Miami. 23. Neuf. 24. Lud. 25. Varr. 26. De. 28. Ima. 29. M. G. (Maupassant Guy) 30. Sál. 31. Arató. 34. Il. 35. Ez. 36. Teke. 38. Eme. 40. Ravatal. 42. Soledad. 44. Iró. 45. Matt. 47. Ge—. 48. N. Z. (Nemes Zoltán). 50. Urber (Urbér). 52. Lia. 54. Ék. 55. Dúl. 57. Zu. 58. Rika. 60. Alá. 61. E zug. 63. Beckó. 65. Emer. (Emergé.) 66. Lótar. 68. Tok. 69. Csákó. 70. Rigó. 72. Lied. 73. Trianoni kastély.

2. SZÁMREJTVÉNY.

Csak egy éjtszakára küldjétek el őket,
A pártoskodókat, a vitézkedőket!

3. BETŰREJTVÉNYEK.

Kitalál, Bariton, Városliget, Szórakozás, Antipatikus, Hátizsák.

HELYESEN MEGFEJTETTÉK A KÖVETKEZŐK:

Bendl Andor, Mária és Erzsébet Bp. (81), Bartos Károly Bp. (81), Budai Jolán Bp. (80), Bohár László Bp. (41), Bagossy Katinka Bp. (82), Bauer Rezső Dombóvár (81), legifj. Bókay János Bp. (61), Csaba Jolán Kőszeg (17), Csák István Rákosszentmihály (80), Deutsch János Ernő Bp. (61), Eckhardt Erzsébet Bp. (60), Esztergály Gyula Aszód (76), Frank Irén Kőszeg (57), Frint Anna Kispest (79), Filló József Bp. (81), Gera Rózsi Bp. (80), guóthfalvi Guóth Endre Bp. (61), Gaál Irén és Jolán Bp. (58), Holub Pál Szarvas (44), Haydu Benő Sopron (45), Horváth Kálmán Sashalom (55), Jeszenszky Sári Tótkomlós (81), Kabay János Bp. (79), Kenessey Éva Pécs (56), Kis József Bp. (82), Kochan János Szarvas (78), Katona Magda Bp. (59), Kárpáthy Ilona Kecskemét (61), Láng Miklós Békéscsaba (79), Liedemann Géza Bp. (81), Lipták János Békéscsaba (80), Mockovcsák Géza Békéscsaba (82), Marcsek Sári Bp. (59), Nyiri Diák (44), Pecznik János Bp. (81), Pálinkás Irén Kispest (77), Puskás Vidor Rákosszentmihály (81), Papp Irén Bp. (80), Ritter Dalma Bp. (80), Ruttkay Zoltán Pestszentlőrinc (82), Rakovszky Zoltán Kecskemét (76), Szöllősy Sári és Márta (45), Schindler Ervin Gödöllő (65), Szepessy Zoltán Békéscsaba (70), Sas Miklós Kecskemét (60), Szabó László Aszód (59), Szemes Irma Bp. (78), Trabach Anna Szarvas (10), Tiszavölgyi Miklós Kecskemét (81), Wallrabenstein Testvérek Bp. (71), ifj. Zeéri Pósch Géza Bp. (82).

A könyvjutalmat Horváth Kálmán (Sashalom) nyerte. Közölje címét.

G. János. A többi rejtvényt nem közöljük. Kicsit gyengék. Ha küldesz, máskor is szívesen válogatunk a küldeményből alkalmasakat. — A pontverseny nyereményeinek részletes tervét szándékosan nem közöljük, mert meglepetésnek tartogatjuk. Annyit azonban kérdésedre elárulunk, hogy bőven lesz nyereség, tehát érdemes tovább fejtegetni.

D. János Ernő Bp. Rejtvényedet nem használhatjuk. Nem eléggé világos. Jobbat küldj.

Filló József. A küldött rejtvényekből a jókat ki fogjuk válogatni s fel fogjuk használni.

Nyiri Diák. 1. Megkaphatod. 2. Elkésel. A közleményeknek legkésőbb az előző hó 25-re itt kell lenniök. 3., 4. Amatőr fényképeket jelenleg nem közölhetünk.

A híradást nem használhatjuk, mert nem az ifjúsági életre vonatkozik. — A beküldött rejtvényeket köszönjük, válogatni fogunk belőlük. — A levelezési rovat, úgylátszik, egyelőre nem keltett nagyobb érdeklődést; erre vonatkozó leveledet félretesszük. — Mindenkor szívesen olvassuk leveledet.

Oláh E. „Gondolataim" c. müved szép, de még nem tarthat számot közérdeklődésre. Nem is közöljük éppen ezért, hanem további kísérleteket várunk.

Herczeg Ferenc: „Tűz a pusztában" Nevedet nem írjuk ki, mert a magyar tanár úr esetleg megtudja, hogy ki vagy s akkor bizonnyal meghúzza a füledet. A húzást mi végezzük el, házilag. Szótagolásod egészen rossz. Elrettentő. Így szótagolsz: ny-ütt, z-át-ony, eg-ali-té, ra-b-ol stb. Gyorsan ismételd át a szótagolás szabályait s ha ez meglesz, küldd be újból a szóbanforgó rejtvényt.

B. László. Rejtvényeid (Gábor Áron stb.) nem közölhetők. A számrejtvény pontatlan (egy betüt hétszer is használsz!) Aztán: rejtvényben nem szabad tévedésnek lenni (Sógor nem egyenlő komával). Jobbakat kérünk. Még „Gábor Áron" a legjobb, de ehhez nagyon hasonlót közöltünk nem régen.

A többi levélre a következő számban válaszolunk.

Nyomatott Ifj. Kellner Ernő könyvnyomdájában Budapest, V., Csáky-utca 10. — 76142